

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Отже, критичне мислення є однією з базових якостей сучасних здобувачів освіти, оскільки забезпечує осмислене навчання, доказовість міркувань, інформаційну стійкість, академічну відповідальність і здатність до самостійного прийняття рішень. Його розвиток має здійснюватися безперервно впродовж усього освітнього шляху, починаючи з початкової освіти, де закладаються основи аналізу, аргументації та рефлексії. У змішаному навчанні формування цієї якості потребує не окремих епізодичних прийомів, а цілісної педагогічної системи, у якій взаємопов'язані зміст, середовище, способи роботи з інформацією, діалог, оцінювання та рефлексивний супровід.

Список використаних джерел:

1. Надурак В. Критичне мислення: поняття та практика. Філософія освіти. 2022. Т. 28, № 2. С. 129–147. DOI: 10.31874/2309-1606-2022-28-2-7.
2. Чайка В., Шишак А. Інформаційно-цифрові вміння учнів початкової школи: сутність, види, змістові характеристики. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2023. № 1. С. 69–77. DOI: 10.25128/2415-3605.23.1.9.
3. Оліяр М. Розвиток критичного мислення молодших школярів у процесі вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі. Освітні обрії. 2022. Т. 54, № 1. С. 114–118. DOI: 10.15330/obrii.54.1.114-118.
4. Шквир О., Юнчик А. Педагогічні умови розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти. Молодь і ринок. 2023. № 5(213). С. 44–49. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.282825.
5. Min W., Yu Z. A Systematic Review of Critical Success Factors in Blended Learning. Education Sciences. 2023. Vol. 13, No. 5. Art. 469. DOI: 10.3390/educsci13050469.
6. Martiana A., Dwiningrum S. I. A., Aw S. Is Blended Learning Effective in Developing Critical Thinking Skills? A Meta-Analysis Study. Journal of Social Studies. 2025. Vol. 21, No. 1. P. 51–64. DOI: 10.21831/jss.v21i1.77810.
7. Saekawati R., Nasrudin H. Effectiveness of Guided Inquiry-Based on Blended Learning in Improving Critical Thinking Skills. Jurnal Penelitian Ilmu Pendidikan. 2021. Vol. 14, No. 1. P. 53–68. DOI: 10.21831/jpipfip.v14i1.36947.

ШАМРАЄВА Валентина Михайлівна

**АЛГОРИТМІЧНЕ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: ЧИ ЗДАТНА ОСВІТА
МІЖНАРОДНИКІВ ПРОТИСТОЯТИ ВПЛИВУ ШІ?**

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема генеративних моделей, суттєво трансформує освітнє середовище, включаючи підготовку фахівців у сфері міжнародних відносин. Сучасні студенти активно використовують алгоритмічні системи для пошуку, аналізу та генерації

інформації, що ставить під питання традиційні підходи до формування у них критичного мислення.

Згідно з позицією ЮНЕСКО, штучний інтелект має значний потенціал для трансформації освіти, однак водночас створює нові ризики, пов'язані з нерівністю доступу, етичними дилемами та зміною когнітивних практик навчання [7, р. 7-9]. У цьому контексті постає ключове питання: чи не відбувається поступова підміна критичного мислення алгоритмічною довірою до цифрових систем?

Критичне мислення традиційно розглядається як здатність до аналізу, оцінки та рефлексії інформації, включаючи виявлення логічних помилок, упереджень та маніпуляцій. Водночас сучасні підходи, передусім таких науковців, як Р. Пол, Л. Елдер, підкреслюють етичний і метакогнітивний вимір критичності, зокрема інтелектуальну автономію, чесність та відкритість до альтернативних точок зору тощо [5, р. 15-20].

Натомість алгоритмічне мислення, у контексті використання ШІ, дедалі частіше виявляється як довіра до результатів машинної обробки інформації, орієнтація на швидкість отримання відповіді та зниження потреби у глибокому аналізі.

Таким чином, виникає когнітивна напруга між двома моделями мислення автономною (критичною) та делегованою (алгоритмічною).

Одним із ключових викликів є феномен когнітивного розвантаження (*cognitive offloading*), тобто перенесення інтелектуальних зусиль на зовнішні системи. Дослідження показують, що активне використання ШІ може знижувати рівень когнітивного залучення особи, послаблювати пам'ять і аналітичні навички, формувати залежність від алгоритмів.

Зокрема, у сучасних дослідженнях підкреслюється, що неконтрольоване використання ШІ може призводити до «когнітивної атрофії» та втрати автономії мислення студентів [3].

Емпіричні дані також підтверджують ці тенденції, наприклад, результати експериментів із використанням генеративного ШІ демонструють зниження рівня творчості, критичного аналізу та залученості студентів у навчальний процес [1].

Крім того, опитування викладачів показують їх високий рівень занепокоєння даною проблемою, оскільки значна частина академічної спільноти вважає, що ШІ сприяє зниженню критичного мислення та формує надмірну залежність від технологій.

У сфері міжнародних відносин проблема має особливо гострий характер через наявність низки специфічних причини. По-перше, через високу складність та багатовимірність аналізу у цій сфері. Міжнародні процеси потребують постійної інтерпретації політичних наративів, аналізу стратегічних інтересів окремих акторів і врахування культурних та історичних контекстів окремих подій та процесів [4].

Алгоритмічні системи, хоча й ефективні у обробці даних, але часто лише відтворюють домінуючі дискурси та не здатні повною мірою враховувати контекст аналізованих процесів і через це можуть генерувати переконливі, але хибні висновки (hallucinations).

Другим ускладнюючим фактором є такі новітні загрози, як інформаційні війни та дезінформація. У сучасних умовах інформаційних конфліктів критичне мислення є ключовим інструментом протидії маніпуляціям. Як зазначає ЮНЕСКО, у цифрову епоху особливо важливо навчати студентів розрізняти факти, думки та наративи [8].

І нарешті останній фактор, це ризик стандартизації мислення у студентів-міжнародників. Генеративні моделі часто продукують «середньостатистичні» відповіді, що може призводити до певної уніфікації аналітичних підходів, втрати індивідуального стилю мислення та зниження інтелектуальної креативності.

Відповіддю на такі виклики має бути трансформація освітньої стратегії від заборони до інтеграції ШІ у навчальний процес. Сучасні дослідження переконливо свідчать, що заборона ШІ не є ефективною. Натомість необхідна інтеграція з критичним контролем.

Студенти повинні не просто використовувати ШІ, а аналізувати його відповіді виявляючи помилки, порівнювати його інформацію із альтернативними джерелами тощо. Такий підхід довів свою ефективність у розвитку рефлексії та критичного мислення.

Інноваційні моделі навчання передбачають використання ШІ не як джерела відповідей, а як інструменту постановки запитань. Наприклад, сократичні чат-боти стимулюють рефлексію, аргументацію та багатоперспективність мислення у слухачів.

Сучасні підходи також пропонують створення навчальних ситуацій, де немає однозначних відповідей, де ШІ генерує суперечливу інформацію, а студент змушений самостійно оцінювати її достовірність. Це стимулює глибоке мислення та знижує ризик «автоматичної довіри» до алгоритмів.

На сьогодні ключовим завданням студента є розвиток здатності усвідомлювати власні когнітивні упередження, оцінювати якість власного мислення і свідомо контролювати використання ШІ.

Викладач у сфері міжнародних відносин трансформується з джерела знань на модератора мислення, фасилітатора дискусії та наставника у роботі з інформацією. Його функції включають формування культури сумніву, розвиток аналітичної автономії, інтеграцію етичного виміру використання ШІ тощо.

Як підкреслюється у підходах запропонованих ЮНЕСКО, освіта має залишатися людиноцентричною, навіть у цифрову епоху.

Таким чином, штучний інтелект не є ані загрозою, ані універсальним рішенням, його вплив залежить від педагогічної моделі використання цього інструменту. В той же час існує і реальний ризик заміщення критичного

мислення алгоритмічним довір'ям, що проявляється у когнітивному спрощенні та залежності від технологій.

Для сфери міжнародних відносин це становить особливу небезпеку через складність аналітичних завдань і роль інформації у глобальній політиці.

Ефективною відповіддю є не заборона, а інтеграція ІІІ у навчання через критичну рефлексію, сократичний підхід та педагогіку невизначеності. Майбутнє освіти міжнародників полягає у формуванні гібридного мислення, де ІІІ виступає інструментом, а не заміником людської аналітики.

Список використаних джерел:

1. European Commission. Ethics Guidelines for Trustworthy AI. Brussels, 2019. 41 p. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu>
2. Floridi, Luciano et al. AI4People-An Ethical Framework for a Good AI Society. 2018. 27 p. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11023-018-9482-5>
3. Favero, L., Pérez-Ortiz, J. A., Käser, T., & Oliver, N. (2025). DoAItutorsempower or enslave learners? Toward a critical use of AI in education. arXivpreprint arXiv:2507.06878.
4. OECD. OECD Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence. Paris: OECD Publishing, 2021. 214 p. URL: <https://doi.org/10.1787/589b283f-en>
5. Paul, Richard, Elder, Linda. Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life. 3rd ed. Boston: Pearson, 2014. 348 p. URL: <https://www.pearson.com>
6. UNESCO International Bureau of Education. Critical Thinking and Generative Artificial Intelligence. Geneva: IBE UNESCO, 2023. 12 p. URL: <https://www.ibe.unesco.org/en/articles/critical-thinking-and-generative-artificial-intelligence>
7. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Guidance for Policy-makers. Paris: UNESCO, 2021. 50 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376709>
8. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris: UNESCO, 2021. 28 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf00003805>

ШВЕЦЬ Світлана Леонідівна

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ
НАУК У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

Сучасний етап розвитку освіти характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими цифровізацією суспільства. Впровадження цифрових технологій у навчальний процес не лише змінює форми

	викладання мистецької освітньої галузі	
Diana Tsestsiv Integration of critical thinking into the teaching of disciplines of the specialty j3 "tourism and recreation" as the basis for the training of modern specialists	Цесьців Діана Інтеграція критичного мислення у викладання дисциплін спеціальності j3 «туризм та рекреація» як основа підготовки сучасних фахівців	389
Olena Chaika Enhancing students' critical thinking through literature	Чайка Олена Розвиток критичного мислення учнів за допомогою літератури	391
Oksana Cheban How did participation in international professional development (internship) influence my personality development and attitude towards professional activity	Чебан Оксана Як участь у міжнародному підвищенні кваліфікації (стажування) вплинула на моє формування особистості та відношення до професійної діяльності	394
Leonila Cherevko Critical thinking as a component of professional training for future preschool teachers	Черевко Леоніла Критичне мислення як складова професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	396
Sofiya Chovriy Developing critical thinking in future teachers in the age of artificial intelligence	Човрій Софія Розвиток критичного мислення у майбутніх вчителів в епоху штучного інтелекту	400
Yuliia Chuchalina Pedagogical conditions for the formation of students' critical thinking in the context of blended learning	Чучаліна Юлія Педагогічні умови формування критичного мислення здобувачів у контексті змішаного навчання	405
Valentyna Shamraieva Algorithmic and critical thinking: can international education withstand the influence of AI?	Шамраєва Валентина Алгоритмічне та критичне мислення: чи здатна освіта міжнародників протистояти впливу ШІ?	410
Svitlana Shvets Innovative approaches to teaching humanities in the context of digitalization of education	Швець Світлана Інноваційні підходи до викладання гуманітарних наук у контексті цифровізації освіти	413
Inna Shvydenko The influence of a	Швиденко Інна Вплив	415